

LR Seimo nariams

(siunčiama tik el. paštu)

Laiško kopija siunčiama LR Prezidentūros kanceliarijai

(kanceliarija@prezidentas.lt)

Dėl LR Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos vykdytos kampanijos „Palaikyk“

2018 m. lapkričio 13 d.

Vilnius

Žmogaus teisių srityje dirbančios ir pagalbą moterims teikiančios organizacijos bei institucijos, tiriančios visuomenės pažangos socialinę raidą, palaiko Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos 2018 m. spalio pradžioje vykdytą kampaniją „Palaikyk“, kuri pirmą kartą atvirai, nemandama švelninti realios susidariusios situacijos, viešai įvardijo netinkamą, aukas kaltinančių institucijų atstovų ar privačių asmenų elgesį raginant keisti nuostatas bei imtis efektyvių žingsnių teikiant pagalbą smurto artimoje aplinkoje aukoms. Džiaugiamės, kad ši kampanija yra LR Prezidentės socialinio saugumo kampanijos „Už saugią Lietuvą“ dalis. Tai rodo, kad aukščiausiu valdžios lygmeniu egzistuoja politinė valia nenusigręžti nuo smurto artimoje aplinkoje aukų.

Smurtas lyties pagrindu – ypač paplitusi diskriminacijos forma Lietuvoje. 2014 metais atlikta „Eurobarometro“ apklausa parodė, kad kas trečia moteris Lietuvoje per savo gyvenimą yra patyrusi fizinį arba seksualinį smurtą. Tai sudaro beveik 500 000 Lietuvos moterų.

Efektyvi smurto artimoje aplinkoje prevencija ir nukentėjusių moterų apsauga – ypatingos svarbos klausimai, lemiantys tiek moterų, tiek šeimoje gyvenančių vaikų gyvenimo kokybę.

Tačiau, kaip parodė 2017 metais įvykdyta reprezentatyvi Lietuvos gyventojų apklausa, atlikta Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos užsakymu, 85 proc. šalies gyventojų mano, jog moteris visada gali nutraukti santykius/išsiskirti su smurtaujančiu vyru. Pusė gyventojų (51 proc.) mano, kad, kaltindamos vyrus dėl smurto, moterys yra linkusios „sutirštinti spalvas“, taip pat daugiau nei pusė Lietuvos gyventojų (53 proc.) sutinka su teiginiu, kad moterys dažnai pačios išprovokuoja smurtą. Beveik trečdalis (27 proc.) visuomenės mano, kad dalis moterų mėgsta, kai prieš jas naudojama jėga¹.

Toks žemas smurto ir jo daromos žalos konkrečioms moterims, šeimoms bei visuomenei plačiąja prasme suvokimas rodo, kad Lietuvos visuomenė kol kas nėra tinkamai informuota ir nėra pasirengusi padėti moterims, prieš kurias smurtaujama.

Tiek mūsų, žmogaus teisių srityje dirbančių ir pagalbą moterims teikiančių organizacijų patirtis, tiek Žmogaus teisių stebėjimo instituto atliktas kokybinis tyrimas „Intymaus partnerio smurtavimo apraiškos Lietuvoje – moterų perspektyva“ (2017)², rodo, kad atstovai

---

¹<http://manoteises.lt/straipsnis/puse-lietuvos-gyventoju-tiki-kad-moterys-pacios-kaltos-del-smurto-pries-jas/>

²<https://hrmi.lt/tyrimo-ataskaita-intymaus-partnerio-smurtavimo-apraiskos-lietuvoje-moteru-perspektyva/>

tų institucijų, kurios turėtų padėti moterims, patiriančioms smurtą artimoje aplinkoje, neretai elgiasi priešingai ir atsakomybę dėl smurto perkelia pačioms smurto aukoms, kvestionuodami moterų, o ne smurtautojų elgesį. Su aukų kaltinimu susiduria moterys, kurios kreipiasi į policiją, vaiko teisių apsaugos tarnybas, teismus, medikus ir kt. Pareigūnai ir valstybės tarnautojai, turėdami per mažai informacijos apie tinkamą reagavimą į smurtą ir pagalbą smurto aukoms padrašinant, neretai nesuvokdami savo veiksmų žalos, siūlo smurtą patiriančiai moteriai „pakentėti“, „galvoti apie šeimos išsaugojimą“, „neprovokuoti“, „pagalvoti apie vaikus“, t. y. aukai keisti savo elgesį, o ne atsakomybę už smurtą prisiimti tiems, kurie už jį ir yra atsakingi – smurtautojams. Tyrimai rodo, kad toks institucinis aukų kaltinimas – viena svarbiausių priežasčių, kodėl moterys kenčia smurtą artimoje artimoje, neieško pagalbos ir rizikuoja savo bei savo vaikų sveikata ir gyvybe.

Reiškiamo gilų susirūpinimą dėl dalies LR Seimo narių reakcijos į kampaniją „Palaikyk“. Šie Seimo nariai imasi kvestionuoti nepriklausomą ombudsmeno instituciją vietoj to, kad parlamentinės kontrolės priemonėmis būtų prisidedama prie smurto artimoje aplinkoje mažinimo, kviečiant atsakingas institucijas bei plačiąją visuomenę keisti nuostatas ir dalintis informacija apie tai, kaip policija, vaiko teisių apsaugos tarnybos, medikai ir kt. galėtų talkinti mažinant smurto artimoje aplinkoje mastus, nenuvertinant smurto artimoje aplinkoje aukų patyrimo, ir neprimetant joms atsakomybės už patiriamą smurtą. Smurtaujančio asmens elgesys yra jo atsakomybė. Apmaudu, kad šių Seimo narių reakcija atkartoja aukų kaltinimo logiką, kai dėl problemos kaltinamas ne problemos sukėlėjas, tačiau problemą aikštėn iškelianti institucija.

Pažymėtina, jog Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba Europos Sąjungos teisės aktų prasme yra nacionalinė lygybės institucija, nes būtent Tarnyba prižiūri Direktyvų 2000/43/EB, 2000/78/EB, 2004/54/EB, 2006/54/EB, 2010/41/ES ir 2014/54/ES įgyvendinimą nacionalinėje teisėje. 2018 m. birželio 22 d. Europos Komisija valstybėms narėms pateikė rekomendaciją dėl nacionalinių lygybės institucijų veiklos standartų³. Rekomendacijos punkte Nr. 1.2 akcentuojami nepriklausomumo bei efektyvumo principai, turintys ypatingos reikšmės užtikrinant sklandų nacionalinių lygybės institucijų darbą.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 17 str. 2 d. nurodoma, jog lygių galimybių kontrolierius atlieka **nepriklausomus** tyrimus ir **nepriklausomas** diskriminacijos padėties apžvalgas, skelbia **nepriklausomas** ataskaitas, teikia išvadas ir rekomendacijas bet kokiais su diskriminacija susijusiais klausimais, vykdo prevencinę ir švietėjišką veiklą, lygių galimybių užtikrinimo sklaidą. Situacija, kai LR Seimo narių reikalauja lygių galimybių kontrolierių viešai pasiaiškinti dėl tiesiogiai įstatymu šiam pareigūnui pavestų funkcijų vykdymo, traktuotina ne tik kaip grubus nacionalinei lygybės institucijai taikomo nepriklausomumo principo pažeidimas, bet ir kaip siekis nutildyti ir įbauginti nepatogius klausimus apie sisteminės problemas mūsų valstybėje keliantį pareigūną.

Pabrėžiame, kad smurtą artimoje aplinkoje patiriantiems asmenims yra būtinas valstybės institucijų įsikišimas, pagalba ir palaikymas. Kad tai įvyktų, šioje srityje dirbančios institucijos turi pripažinti, jog egzistuoja vidinės sisteminės problemos, kurias privalome įveikti visi drauge.

---

³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2_en_act_part1_v4.pdf.

Raginame LR Seimo narius imtis neatidėliotinų žingsnių, sprendžiant sistemine smurto prieš moteris artimoje aplinkoje problemą. Prašome efektyviai vykdyti parlamentinę kontrolę, skatinant efektyvią pagalbą smurtą artimoje aplinkoje patiriančioms moterims. Taip pat kviečiame susilaikyti nuo nepagrįstos Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos kritikos, galinčios turėti neigiamų pasekmių šios institucijos nepriklausomumui.

Kreipimąsi palaiko:

**Lietuvos moterų teisių įtvirtinimo asociacijos, kurią sudaro 17 Lietuvoje veikiančių
Specializuotų pagalbos centrų, vardu asociacijos vadovė Jurgita Cinskienė**

Asociacijos nariai:

Alytaus miesto moterų krizių centras
Anykščių moterų užimtumo ir informacijos centras
Kauno apskrities moterų krizių centras
VšĮ Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras
Koordinacinis centras „Gilė“
Kretingos moterų informacijos ir mokymo centras
Lietuvos agentūros „SOS vaikai“ Panevėžio skyrius
Marijampolės apskrities moters veiklos centras
VšĮ Moters pagalba moteriai
Moterų informacijos centras
Moterų veiklos inovacijų centras
Moterų teisių asociacija
Raseinių krizių centras
Tauragės moters užimtumo ir informacijos centras
Telšių krizių centras
Vilniaus moterų namai
Visagino šeimos krizių centras

Lygių galimybių plėtros centras

Virginija Aleksejūnė

Direktorė

Kauno moterų linija

Ernesta Butkuvienė

Pirmininkė

Gargždų socialinių paslaugų centro

Viktorija Lygnugarienė

Direktorė

Pakruojo nestacionarių socialinių paslaugų centro

Laimutė Kazokaitienė

Direktorė

Kėdainių pagalbos šeimai centras Direktorė	Sandra Sagatienė
Kelmės rajono socialinių paslaugų centras Direktorė	Marytė Lencienė
Lietuvos žmogaus teisių centras Direktorė	Birutė Sabatauskaitė
Žmogaus teisių stebėjimo institutas Direktorius	Dainius Pūras
Lietuvos socialinių tyrimų centras Direktorė	Sarmitė Mikulionienė
Tolerantiško jaunimo asociacija Pirmininkas	Artūras Rudomanskis
Dingusių žmonių šeimų paramos centras Direktorė	Natalija Kurčinskaja
Kovos su prekyba žmonėmis ir išnaudojimu centras Direktorė	Kristina Mišiniene
Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenė Pirmininkė	Faina Kukliansky
VšĮ Psichikos sveikatos perspektyvos Direktorė	Karilė Levickaitė
Lietuvos neįgaliųjų forumas Prezidentė	Dovilė Juodkaitė
Nacionalinė LGBT teisių asociacija LGL Pirmininkas	Vladimir Simonko
Lietuvos sakaliukų sąjunga Pirmininkė	Inga Kreivėnaitė

Įvairovės ir edukacijos namai
Direktorė

Vilma Gabrieliūtė

Nacionalinis socialinės integracijos institutas
Direktorė

Neringa Jurčiukonytė

Atviros Lietuvos fondas
Direktorė

Sandra Adomavičiūtė

VšĮ Diversity Development Group
Direktorius

Karolis Žibas

Šeimos planavimo ir seksualinės sveikatos asociacija
Direktorė

Esmeralda Kuliešytė

Fondas FRIDA
Direktorė

Daiva Baranauskė

Lietuvos medicinos studentų asociacija
Prezidentas

Adomas Danilevičius

Naujųjų religijų tyrimų ir informacijos centras
Direktorė

dr. Milda Ališauskienė